МОНГОЛЫН ҮЙЛДВЭРЧНИЙ ЭВЛЭЛИЙН ХОЛБОО
CONFEDERATION OF MONGOLIAN TRADE UNIONS

МОНГОЛЫН ҮЙЛДВЭРЧНИЙ ЭВЛЭЛИЙН ХОЛБООНЫ ДЭРГЭДЭХ
ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН
ХАРИЛЦААНЫ ДЭЭД СУРГУУЛЬ

Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ ба Үйлдвэрчний эвлэлийн холбооны оролцоо

Н.Мягмарзул

Хөдөлмөр, нийгмийн харилцааны дээд сургуулийн багш

ХХДХ (Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ) гэдэг нь тодорхой боловсрол, тусгай мэргэжил үл шаардах энгийн ажилд ажиллаж байгаа ажилтанд төлөх хөдөлмөрийн хөлсний хамгийн доод хэмжээ байдаг.

№	Батлагдсан он	Засгийн газрын тогтоолын дугаар	Мөрдөгдөж эхэлсэн хугацаа	Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ \төг\	1 цагийн үнэлгээ \төг\
1	2000.07.05	108	2000.08.01	25775.2	146.4
2	2002.12.25	263	2003.01.01	30000.0	177.5
3	2004.01.07	4	2004.03.01	40000.0	236.7
4	2005.05.25	112	2005.07.01	42500.0	251.5
5	2006.02.08	14	2006.02.01	53000.0	313.6
6	2007.01.10	12	2007.01.01	69000.0	409.2
7	2007.07.10	174	2007.10.01	80000.0	474.3
8	2007.09.27	240	2007.10.01	90000.0	535.7
9	2007.12.26	350	2008.01.01	108000.0	642.9
10	2011.04.05	ХНЗГТҮХ-ны 01 тоот тогтоол	2011.04.05	140400.0	835.7
11	2013.04.11	ХНЗГТҮХ-ны 07 тоот тогтоол	2013.09.01	192000.0	1142.9
12	2016.04.20	ХНЗГТҮХ-ны 04 тоот тогтоол	2017.01.01	240000.0	1428.6

Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ

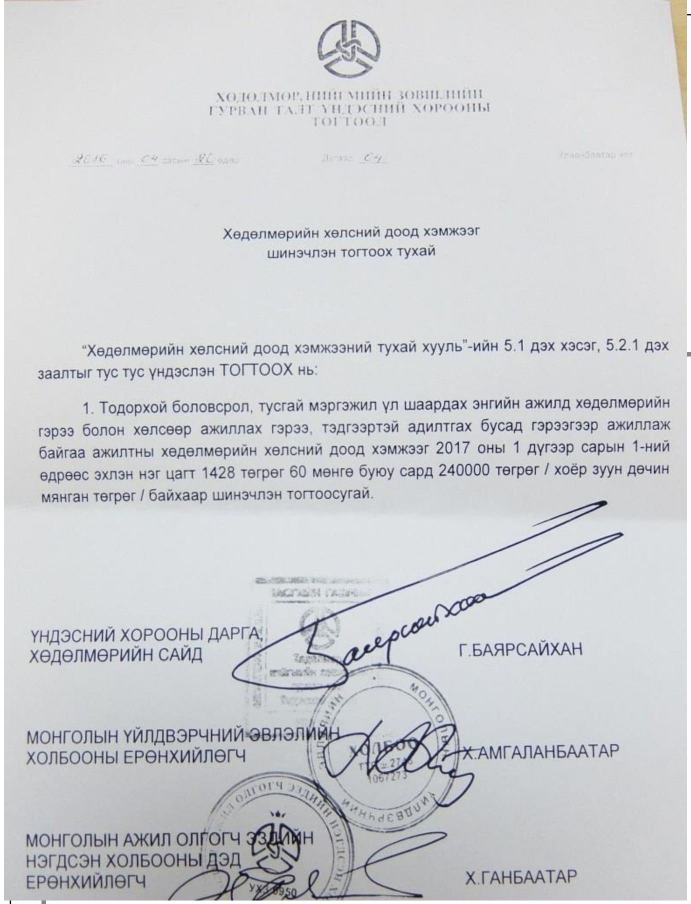

ХӨДӨЛМӨРИЙН [illegible] ЗӨВШИЛЦЛИЙН
ГУРВАН ТАЛТ ҮНДЭСНИЙ ХОРООНЫ
ТОГТООЛ

2016 оны 04 сарын 20 өдөр Дугаар 04 Улаанбаатар хот

Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг
шинэчлэн тогтоох тухай

"Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээний тухай хууль"-ийн 5.1 дэх хэсэг, 5.2.1 дэх заалтыг тус тус үндэслэн ТОГТООХ нь:

1. Тодорхой боловсрол, тусгай мэргэжил үл шаардах энгийн ажилд хөдөлмөрийн гэрээ болон хөлсөөр ажиллах гэрээ, тэдгээртэй адилтгах бусад гэрээгээр ажиллаж байгаа ажилтны хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 2017 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн нэг цагт 1428 төгрөг 60 мөнгө буюу сард 240000 төгрөг / хоёр зуун дөчин мянган төгрөг / байхаар шинэчлэн тогтоосугай.

ҮНДЭСНИЙ ХОРООНЫ ДАРГА,
ХӨДӨЛМӨРИЙН САЙД Г.БАЯРСАЙХАН

МОНГОЛЫН ҮЙЛДВЭРЧНИЙ ЭВЛЭЛИЙН
ХОЛБООНЫ ЕРӨНХИЙЛӨГЧ Х.АМГАЛАНБААТАР

МОНГОЛЫН АЖИЛ ОЛГОГЧ ЭЗДИЙН
НЭГДСЭН ХОЛБООНЫ ДЭД
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ Х.ГАНБААТАР

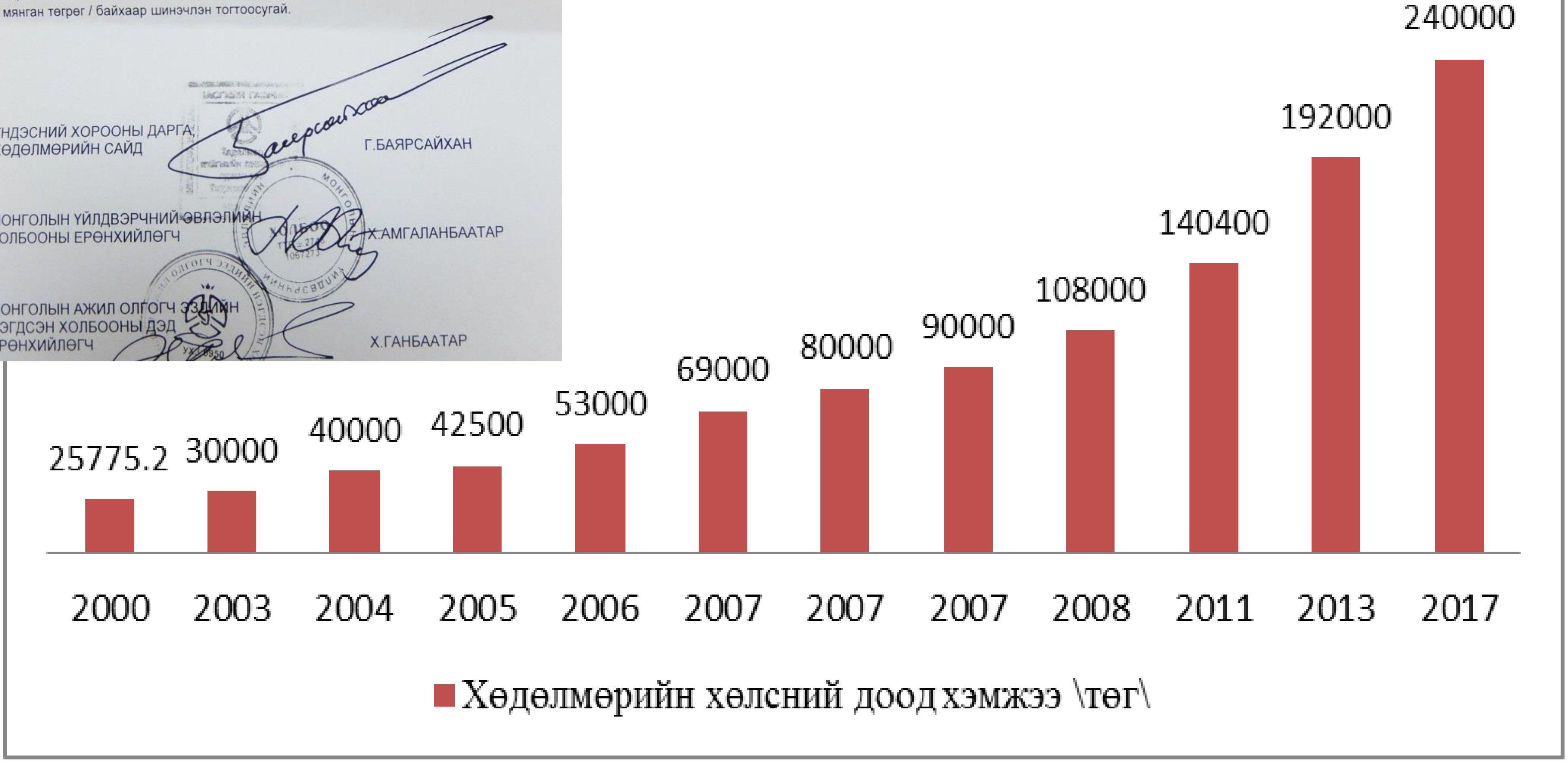

ХХДХ-ний цалинд эзлэх хувь

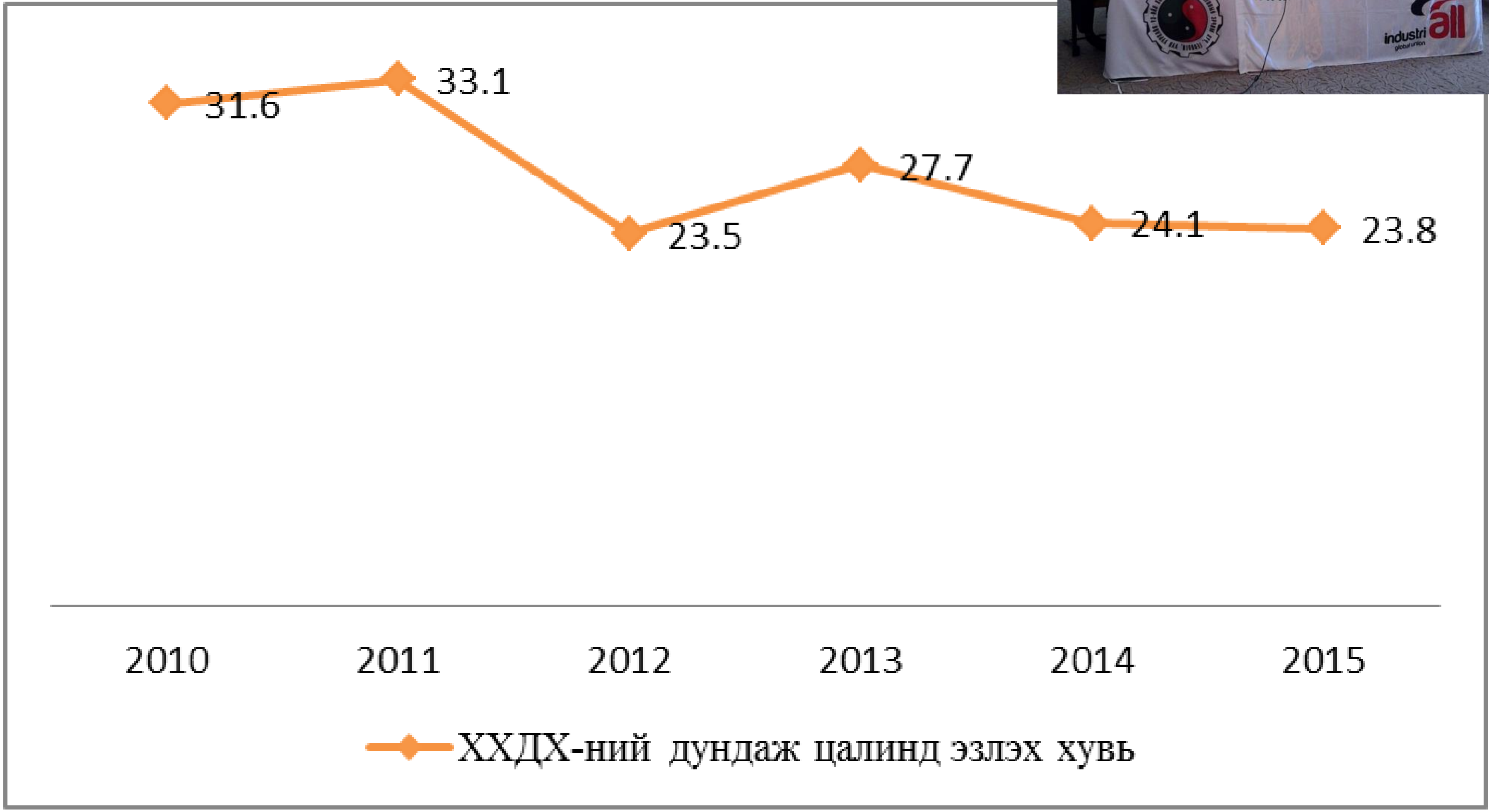

МҮЭ-ийн холбооноос цалин хөлс, хөдөлмөрийн үнэлэмж, иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэх чиглэлээр хийгдэж буй ажлууд

МҮЭ-ийн Холбооноос:	Аймаг, нийслэлийн ҮЭ-ийн Холбооноос:	Мэргэжил үйлдвэрлэлийн ҮЭ-ийн Холбооноос:	Анхан шатны ҮЭ-ийн Хорооноос:
-Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг шинэчлэн тогтоох -Цалин хөлс, тэтгэвэр, тэтгэмжийг индексжүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх -Цалин хөлс дутуу авч байгаа, хөдөлмөрийн хөлснөөс доогуур цалинжиж буй үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүд, хөдөлмөрчдийн гомдол, саналыг хүлээн авч шийдвэрлүүлэх	-Иргэдийн амьжиргааг нэмэгдүүлэх, цалин хөлс, орлогыг хамгаалах чиглэлээр тухайн орон нутгийн Засаг дарга, эздийн байгууллагатайгаа хамтарч зохион байгуулах -Өөрийн орон нутагт өргөн хэрэглээний бараа бүтээгдхүүний үнийн талаар судалгаа хийх, үндэслэлгүй үнийн өсөлтөд олон нийтийн хяналт тавих -Үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүд, хөдөлмөрчдөөс гарсан цалин хөлстэй холбоотой гомдол, саналыг хүлээн авч шийдвэрлүүлэх	-Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг шинэчлэн тогтоогоогүй салбарын ҮЭ-ийн холбоод тарифын хэлэлцээрээрээ шинэчлэн тогтоох гэрээ хэлэлцээр эхлүүлэх, урьд нь шинэчлэн тогтоосон ҮЭ-үүд дахин нэмэгдүүлэх талаар тооцоо судалгаа хийж, саналаа боловсруулах -Салбарын ХХДХ-г шинээр болон шинэчлэн тогтоох талаар 2 ба 3 талт хэлэлцээрүүд хийх -Төсвийн салбарын ҮЭ-ийн холбоод 2014 оны төсвийн төсөлд саналаа тусгуулах, анхан шатны хороооддоо ажлын чиглэл өгч хамтран ажиллах	-Цалин хөлс, орлогын талаар судалгаа хийх -Бүх анхан шатны байгууллагууд хамтын гэрээндээ нэмэлт өөрчлөлт оруулах талаар захиргаандаа мэдэгдэх, судалгаа шинжилгээ хийх, -Гэрээ, хэлэлцээрээрээ дамжуулан ажилчдынхаа цалин хөлс, нийгмийн хамгаалал, орлогыг нэмэгдүүлэх

- ХХДХ-г тогтоох журмын тухай ОУХБ-ын 26 дугаар конвенц,
- Хөгжиж буй орнуудад Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг тогтоох тухай ОУХБ-ын 131 дүгээр Конвенц,
- Хөгжиж буй орнуудад Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг тогтоох тухай ОУХБ-ын 135 дугаар зөвлөмж зэрэг олон улсын хэм хэмжээ, зөвлөмжийн агуулгад МҮЭ-ийн холбооноос авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээнүүд нийцэж байгаа юм.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдрэмж

- Тухайн улс орны хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдрэмжийг тооцсноор хөдөлмөр эрхлэлт нь ДНБ-ний өсөлттэй холбоотой эсэхийг шалгах боломж бүрдэнэ. Үүнийг тооцохдоо ДНБ-ний өөрчлөлтөнд ногдох ажиллагсдын тооны өөрчлөлтийн хувиар илэрхийлнэ.
- $E_e = g_e / g_y$ (1)
- Энд, E_e- хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдрэмж, g_e- Ажиллагсдын тооны жилийн дундаж өсөлт
- g_y- ДНБ-ий өсөлт \зэрэгцүүлэх үнээр\

Хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдрэмж

Хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдрэмж

	Ажиллагсдын тооны жилийн дундаж өсөлт \хувиар\	ДНБ-ны өсөлт, хувиар \2010 оны зэрэгцүүлэх үнээр\	Хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдрэмж (E_e)
2012	0.8	12.3	0.1
2013	6.5	11.6	0.6
2014	0.2	7.9	0.0
2015	4.1	2.3	1.8

Хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдрэмж эдийн засгийн өсөлттэй байсан 2012-2013 онуудад сул мэдрэмжтэй байгаа нь эдийн засгийн өсөлт хөдөлмөр эрхлэлтийг бий болгоогүйг илтгэж байна. Иймд хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэхэд төрийн оролцоо, МҮЭ-ний холбооны оролцоо зайлшгүй шаардлагатай гэдэг нь батлагдаж байна.

ХХДХ ба эдийн засгийн зарим үзүүлэлтүүд

	Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ \м.төг\	Инфляци \хувиар\	Цалин \улсын дундажаар м.төг\	Өрхийн сарын дундаж хэрэглээ \м.төг\	Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин \хувиар\
2010	108.0	13.0	341.5	450.2	90.8
2011	140.4	8.9	424.2	577.4	92.6
2012	140.4	14.0	598.5	820.3	58.3
2013	192.0	12.5	692.3	961.7	57.0
2014	192.0	11.0	796.6	1076.6	57.2
2015	192.0	1.9	808.0	1064.8	56.9

ХХДХ-нд инфляцийн үзүүлэх нөлөө

```
. regress ХХДХ inf, noconstant

      Source |       SS       df       MS              Number of obs =       6
-------------+------------------------------           F(1, 5)       =   16.66
       Model |  124364.894     1  124364.894           Prob > F      =  0.0095
    Residual |  37315.4229     5  7463.08459           R-squared     =  0.7692
-------------+------------------------------           Adj R-squared =  0.7230
       Total |  161680.317     6  26946.7194           Root MSE      =  86.389

------------------------------------------------------------------------------
        ХХДХ |      Coef.   Std. Err.      t    P>|t|     [95% Conf. Interval]
-------------+----------------------------------------------------------------
         inf |   13.09661   3.208257     4.08   0.010     4.849523     21.3437
------------------------------------------------------------------------------

. estimates table, stats(chi2 N) star(.05 .01 .001)

----------------------------
    Variable |    active
-------------+--------------
         inf |  13.096611**
-------------+--------------
        chi2 |
           N |          6
----------------------------
legend: * p<.05; ** p<.01; *** p<.001
```

Инфляцийн түвшин 1 хувиар нэмэгдэхэд хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 13.1 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэх шаардлагатайг илтгэж байна. Шинжилгээний үнэмшилт байдлыг илтгэх детерминантын коэффициентийн утга 0.76 хувь гарсан нь ХХДХ-ний өсөлт нь инфляцийн түвшингийн өсөлтөөр 76 хувиар тайлбарлагдахыг харуулна. Мөн t статистик утга 4.08 буюу хангалттай сайн гарсан.

ХХДХ-г өөрчилж нэмэгдүүлэх нь цалин багатай ажиллагчдын наад захын хэрэглээг хангах, тэдний худалдан авах чадварыг хамгаалах зорилготой билээ. Иймд инфляцийн түвшинтэй уялдуулан ХХДХ-г шинэчлэн тогтоох шаардлагатай юм.

ХХДХ-нд цалингийн үзүүлэх нөлөө

Source	SS	df	MS
Model	5725.66638	1	5725.66638
Residual	814.814115	4	203.703529
Total	6540.4805	5	1308.0961

Number of obs	=	6
F(1, 4)	=	28.11
Prob > F	=	0.0061
R-squared	=	0.8754
Adj R-squared	=	0.8443
Root MSE	=	14.272

ХХДХ	Coef.	Std. Err.	t	P>|t|	[95% Conf. Interval]	
tsalin	.1747281	.0329571	5.30	0.006	.0832245	.2662317
_cons	54.1838	20.937	2.59	0.061	-3.94662	112.3142

```
. estimates table, stats(chi2 N) star(.05 .01 .001)
```

Variable	active
tsalin	.17472814**
_cons	54.1838
chi2	
N	6

legend: * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

Дундаж цалин 1 мянган төгрөгөөр нэмэгдэхэд ХХДХ-г 0.2 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэх шаардлагатайг харуулж байна. Өөрөөр хэлбэл, дундаж цалингийн өсөлт нь ХХДХ-г нэмэгдүүлэх гол хүчин зүйл болно.

ХХДХ-нд өрхийн хэрэглээний үзүүлэх нөлөө

Source	SS	df	MS
Model	5810.77473	1	5810.77473
Residual	729.705766	4	182.426441
Total	6540.4805	5	1308.0961

Number of obs	=	6
F(1, 4)	=	31.85
Prob > F	=	0.0049
R-squared	=	0.8884
Adj R-squared	=	0.8605
Root MSE	=	13.507

ХХДХ	Coef.	Std. Err.	t	P>|t|	[95% Conf.	Interval]
urhiin_her~e	.1304822	.0231195	5.64	0.005	.0662922	.1946722
_cons	53.13043	19.85832	2.68	0.055	-2.005093	108.266

```
. estimates table, stats(chi2 N) star(.05 .01 .001)
```

Variable	active
urhiin_her~e	.13048221**
_cons	53.13043
chi2	
N	6

legend: * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

Өрхийн сарын хэрэглээний зардал 1 мянган төгрөгөөр нэмэгдэх нь ХХДХ-г 0.13 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэх зүй тогтолтой байна. Өөрөөр хэлбэл, өрхийн хэрэглээний зардал өсөх нь ХХДХ-г нэмэгдүүлэх гол хүчин зүйлсийн нэг юм.

Өрхийн хэрэглээнд ХХДХ-ний үзүүлэх нөлөө

Source	SS	df	MS
Model	303218.605	1	303218.605
Residual	38077.6015	4	9519.40037
Total	341296.207	5	68259.2413

Number of obs	=	6
F(1, 4)	=	31.85
Prob > F	=	0.0049
R-squared	=	0.8884
Adj R-squared	=	0.8605
Root MSE	=	97.567

urhiin_her~e	Coef.	Std. Err.	t	P>|t|	[95% Conf.	Interval]
ХХДХ	6.808839	1.206424	5.64	0.005	3.459269	10.15841
_cons	-269.6947	198.04	-1.36	0.245	-819.5419	280.1525

```
. estimates table, stats(chi2 N) star(.05 .01 .001)
```

Variable	active
ХХДХ	6.8088395**
_cons	-269.6947
chi2	
N	6

legend: * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

Өрхийн хэрэглээний зардалд ХХДХ чухал хамааралтай байна. ХХДХ-г 1.0 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэхэд өрхийн сарын дундаж хэрэглээ 6.8 мянган төгрөгөөр нэмэгдэхээр байна. Иймээс өрхийн амьжиргаанд нөлөөлөх гол хүчин зүйл бол ХХДХ байна.

Шинжилгээний дүгнэлт

- Цаашид дундаж цалин, инфляци, өрхийн сарын дундаж хэрэглээний өөрчлөлттэй уялдуулан ХХДХ өөрчилж өсгөж байх шаардлагатай нь дээрх шинжилгээнүүдээр батлагдлаа. Мөн өрхийн амьжиргааг дээшлүүлэх чухал хүчин зүйлсийн нэг нь ХХДХ-г нэмэгдүүлэх явдал гэдэг нь нотлогдлоо.

ДҮГНЭЛТ

- Монгол Улсад ХХДХ-г эдийн засгийн өсөлттэй уялдуулан нэмэгдүүлэх аргыг төдийлөн хэрэглэж байгаагүй байна. Цаашид амьжиргааны өртгийн өөрчлөлт буюу инфляцийн түвшинг харгалзан дундаж цалингийн өсөлтөөс хоцроохгүйгээр ХХДХ-г нэмэгдүүлэх хэрэгтэй.
- Иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэх, цалин хөлсийг дээшлүүлэх замаар дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд цалин хөлсний эзлэх хувь хэмжээг өсгөж, хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг олон улсын жишгээр дундаж цалингийн 40 хувьд хүргэх бодлого хэрэгжүүлж улмаар цалин хөлсийг хамгаалах Олон улсын конвенцид нэгдэн орох нь зүйтэй юм.

Зөвлөмж

- Цалин хөлс, ХХДХ-г инфляцийн түвшин, эдийн засгийн өсөлттэй уялдуулан нэмэгдүүлэх индексийг тооцож ашиглах,
- Хөдөлмөрийн норм норматив боловсруулан шинэчлэх,
- Хөдөлмөрийн хууль тогтоомж, цалин хөлсний талаар заавар зөвлөмж өгөх, олон нийтэд сурталчлах.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа